

CANTATEDIENST

24 februari 2019

zondag Sexagesima

acht weken vóór Pasen

19.00 uur

Hooglandse Kerk

Leiden

Schriftlezing: Lucas 8:4-15

⁴ Toen er vanuit de steden mensen naar hem toe gekomen waren en er zich een grote menigte verzameld had, vertelde hij deze gelijkenis: ⁵ 'Iemand ging eens naar zijn land om te zaaien. Terwijl hij daarmee bezig was, viel er wat zaad op de weg. Het werd vertrapt en door de vogels opgegeten. ⁶ Er viel ook wat zaad op rotsachtige bodem, maar toen het opschoot, droogde het uit door gebrek aan water. ⁷ Ander zaad viel tussen de distels, en toen de distels opschoten verstikten ze het. ⁸ Maar er viel ook wat zaad in vruchtbare aarde, en dat bracht honderdvoudig vrucht voort toen het was opgeschoten.' Hij voegde er met luide stem aan toe: 'Wie oren heeft om te horen, moet goed luisteren.'

⁹ Zijn leerlingen vroegen hem wat deze gelijkenis betekende. ¹⁰ Hij antwoordde: 'Jullie mogen de geheimen van het koninkrijk van God kennen, maar de anderen krijgen alles in gelijkenissen te horen, opdat ze zien zonder inzicht en horen zonder iets te begrijpen. ¹¹ Dit is de betekenis van de gelijkenis: Het zaad is het woord van God. ¹² Het zaad op de weg, dat zijn zij die geluisterd hebben, maar daarna komt de duivel en graait het woord weg uit hun hart, om te voorkomen dat ze worden gered door te geloven. ¹³ Het zaad op de rotsachtige bodem, dat zijn zij die het woord vol vreugde aannemen wanneer ze het horen, maar het schiet geen wortel; ze geloven zolang het hun goed uitkomt, maar als ze op de proef worden gesteld, worden ze afvallig. ¹⁴ Het zaad dat tussen de distels valt, dat zijn zij die wel geluisterd hebben, maar door zorgen en rijkdom en de genoegens van het leven worden ze gaandeweg verstikt, zodat ze geen vrucht dragen. ¹⁵ Het zaad in de vruchtbare grond, dat zijn zij die met een goed en eerlijk hart naar het woord hebben geluisterd, het koesteren en door standvastigheid vrucht dragen.'

Schriftlied: gezang 764

overweging

Lieve gemeente,

Maarten Luther was de man van het Woord. Hij vertaalde de hele bijbel in het Duits, zodat die toegankelijk werd, zodat het Woord kon vallen in het leven van mensen en daar vrucht kon dragen. De gelijkenis van de zaaier uit Lucas die over deze dingen vertelt staat op het klassieke Lutherse leesrooster genoteerd voor deze zondag, acht weken vóór Pasen.

Het is een overbekend verhaal, met plaatjes uit het alledaagse leven van ooit. Een zaaier, zaad, de grond met alles erop en eraan, en de vrucht. Er is in de kerk over zo'n gelijkenis behoorlijk dreigend zwart-wit gedacht en gepreekt. Zo van: "gemeente, bent ú wel goede grond?" En wee je gemeente als dit niet zo is! Mensen kropen zowat onder de bank van onzekerheid... Zaaïen is goed, maar angst zaaïen is nooit goed.

Het was de Fries-Nederlandse theoloog Noordmans die in de vorige eeuw met zijn uitleg dit gedeelte geprobeerd heeft wat open te gooien. Hij zei: jij bent niet alleen maar een goed stukje grond, verbeeld je maar niks. Maar jij bent ook niet alleen maar een rottig stukje grond, wees maar niet bang. Trouwens, een ander waar je zo graag naar opkijkt, of een ander waar je zo vaak op neerkijkt of op wijst, is ook nooit maar alléén het één of alleen maar het ander. Iedere akker, schrijft Noordmans, en dus ook het leven van elk van ons, heeft platgelopen paden waar niks meer wil groeien, heeft stukken met stenen die nodig es opgeruimd moeten worden, kent distels en stekels en allerhande onkruid die het zaad zomaar verstikken. Elk mensenleven kent al die verschillende stukjes.

Wel, denk dáár voor uzelf maar es over na. Waar bij u, in deze tijd, op dit moment - want dat door je leven heen nogal verschillen natuurlijk - de platgelopen paden lopen, "ik zeg en ik denk en ik vind", of "zo is dat altijd geweest", of "zo heb ik dat nou één keer altijd gedaan", of "zo bèn ik nu eenmaal". Dat kan in je leven leiden tot vruchteloze verstarring en verharding. In je eigen leven, maar ook in de kerk, en ook in de samenleving.

Denk maar es na waar de platgelopen paden lopen. Of waar het onkruid staat. Het kwade kruid dat al het andere overwoekert en zo. Of de stekels, de stekeligheden. Of de harde stenen, keiharde opstellingen. Máár: het is nooit alléén maar platgelopen paden, onkruid en stekels, of stenigheid in een mensenleven, zegt deze gelijkenis. Al zou je bij tijden wel es de moed verliezen als je het eerlijk bekijkt.

Maar het wónder is, en je snapt er niks van, wonder boven wonder, dat er opeens, tóch, óók, goede vruchten kunnen groeien. Liefde, en vrede, en

geduld. En geluk dat je geeft, dat je krijgt. Vreugde, en geloof. Het wonder is dat Gods Geest waait waarheen Hij wil, en zaait waar Hij wil. Het wonder is dat God zijn Woord blijft zaaien totdat het vruchten voortbrengt. En het wonder is bóven alle wonder dat het telkens, toch, ergens goede voedingsbodem treft. Al kan het geen kwaad ook eens wat aan grondverbetering te doen. Stenen te ruimen, stekels te kappen, onkruid te wieden, en platgelopen paden te durven verlaten.

Bach schreef aansluitend bij dat Lutherse leesrooster, 295 jaar geleden, voor zondag 13 februari 1724, acht weken vóór Pasen, deze cantate nummer 181, *Leichtgesinnte Flattergeister*.

En als u de tekst van de cantate in de vertaling er even bij pakt, dan ziet u hoe bijna letterlijk de gelijkenis die we hoorden gevolgd wordt. Er is hier en daar wat toepassing ingebouwd, *harten hard als rotsen*. En zijn zo nu en dan verwijzingen naar andere bijbelgedeelten: de staf van Mozes die tóch een keiharde rots deed splijten, de opstanding van Christus tóch die het rotsgraf, òns graf ook, openbreekt. Het Woord dat het wonder kan bewerken van leven in geloof, van werkelijk Léven, hier en nu, en ook na deze.

En houdt u de tekst er nog even bij voor een paar opmerkingen bij de muziek van Bach.

De **bas-aria** aan het begin, over die *lichtzinnige, wispelturige geesten*. U zult horen dat de muziek licht, verleidelijk maar tegelijk ook een beetje oppervlakkig is. Met voortdurende herhaling zonder dat het nou echt heel veel diepgang krijgt.

In het **recitatief van de alt** waarin het over harde harten gaat, gebruikt Bach dan ook muziek die hier en daar hamert met hakkende motieven.

Dan volgt de **tenor-aria** over de dorens en de stekeligheden. En Bach heeft niet zo vaak aanwijzingen bij zijn muziek gegeven, maar hier wel. Hij schrijft dat het continuo van het orgel *staccato* gespeeld moet worden, puntig dus. Puntig als de dorens en de stekels. En de teleurstelling over zaad dat verloren valt wordt hier dan ook in mineur bezongen.

Pa in het **recitatief van de sopraan** hoor je een majeure toonsoort, want daar breekt het wonder door, dat er tóch vrucht kan groeien.

Wel, en dát wordt hoog bezongen in **het slotkoor**. Met ook nog een trompet er bij die jubelend de glorie blaast van de vrucht, tóch, ondanks alles. Het zal hier vanavond ook als openingskoor al klinken, zodat déze jubel om dít wonder, en deze troost, als het ware heel de cantate omvát.

Leichtgesinnte Flattergeister - cantate 181 van Bach